

Lunds universitet
Litteraturvetenskapliga institutionen
Handledare Johan Stenström
2009-01-15

Johanna Ekström
LIV K10

Matriarkal matkultur

Den afrikanska kvinnans arbetsbörda i ett patriarkalt
traditionssamhälle

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	s. 3
2. Syfte och metod.....	s. 3
2.1. Disposition.....	s. 5
3. Elieshi Lema – <i>Parched Earth. A Love Story</i>	s. 5
3.1. Sammanfattning av <i>Parched Earth. A Love Story</i>	s. 6
4. Okot p’Bitek – <i>Song of Lawino</i>	s. 7
4.1. Sammanfattning av <i>Song of Lawino</i>	s. 7
5. Kvinnans kulturella kontexter.....	s. 8
6. Teoretiska utgångspunkter.....	s. 12
6.1. Feminism.....	s. 12
6.2. Feminism – med utgångspunkt i Simone de Beauvoir.....	s. 13
6.3. Postkolonialism.....	s. 17
6.4. Postkolonialism – med utgångspunkt i Gayatri C Spivak.....	s. 18
7. Analys av <i>Parched Earth. A Love Story</i>	s. 21
8. Analys av <i>Song of Lawino</i>	s. 24
9. Slutdiskussion.....	s. 27
10. Käll- och litteraturförteckning.....	s. 29

1. Inledning

Kvinnor, överallt dessa kvinnor. Bärande på stora korgar med frukt, grönsaker eller vatten. Kånkande på gigantiska sockerrör eller massvis med klasar av bananer så att man är tvungen att ducka för att inte få något i huvudet. De balanserar allt på sina huvuden, för att ta med hem till sina familjer, eller för att sälja på marknaden. Alla försäljare på den enorma matmarknaden är kvinnor så långt ögat kan se. Alla som står och hackar i den odlade jorden när man kommer en bit utanför staden är även de endast kvinnor. Överallt dessa kvinnor. Männen, då? Vad gör de? De sitter längs husknutarna drickande på sin bananöl, skrattande ihop med sina andra manliga vänner. De har roligt och mår bra.

De arbetande kvinnorna var en ofta förekommande bild när jag spenderade en längre tid i Uganda under min resa i Östafrika för ett par år sedan. Bilden dök upp i mitt huvud för några månader sedan igen när vi fick veta att temat för kursen skulle vara kokkonst och diktkonst. Jag kom även att tänka på en föreläsning om afrikansk litteratur av Karin Ruuth-Bäcker som jag lyssnade till inför Afrikaresan. Ruuth-Bäcker är en kvinna i 80-årsåldern som spenderat en stor del av sitt liv i Afrika. Hon betonade gång på gång att det enda och bästa sättet att verkligen få en inblick i Afrika och det afrikanska samhället innan man åker dit är att läsa afrikansk skönlitteratur. Bilden som jag fick av den hårt arbetande kvinnan, att hon sköter allt beträffande matproduktion och matlagning, har kommit att bli grunden för min teori om att denna verklighet även bör gestaltas i litteraturen. Jag vill kunna bekräfta min teori eftersom jag finner det väsentligt att kvinnan får den roll hon förtjänar i en litteratur som utges för att ge en ärlig bild av hennes Afrika. Frågan är om det kan besannas hos alla författare som skriver om Afrika, oberoende av kön?

Min ambition är också att försöka uppvärdera det kvinnliga mat- och hushållsarbete som ofta nedvärderas av det patriarkala samhället. Jag vill påvisa att kvinnorna faktiskt styr och har ensamt ansvar för matproduktionen, även om det i grunden är en påverkan av männens dominans. Därav valet av min titel "Matriarkal matkultur".

2. Syfte och metod

Uppsatsens syfte är att undersöka hur östafrikanska kvinnor och deras roll i hushållet gestaltas i litteraturen. Betoningen kommer att ligga på matproduktion och dess tillhörande komponenter såsom odling av matvaror, marknadsinköp, tillagning och efterarbete. Utifrån ett

feministiskt och postkolonialt perspektiv kommer en jämförelse av två romaner att göras för att se om matproduktionen gestaltas olika hos en kvinnlig östafrikansk författare och en manlig östafrikansk författare. Jämförelsen kommer i huvudsak att fokusera på eventuella skillnader som går att finna mellan den kvinnliga och den manliga författaren. Avsikten är att utreda om kvinnans enorma arbetsroll i matlagningen skildras och gestaltas med trovärdighet utifrån hur det brukar gå tillväga i realiteten. Får arbetet de gör i verkligheten lika stor plats i litteraturen? Hyllas de för sitt arbete eller förbises de av sina män? Arbetar de så pass mycket utifrån sin egen vilja eller blir de mer eller mindre tvingade av det mansdominerade traditionssamhället?

För att ha kunskap om vad en rättvis bild i detta fall innebär behövs belägg för teorin om att kvinnan gör allt från att sköta jordbruket till tillagningen av maten. Som hjälp för att finna beläggen kommer den amerikanska professorn i antropologi, Karen Coen Flynn och hennes *Food, Culture and Survival in an African city* (2005) att användas. Den ska fungera som ett exempel på hur det kan se ut i en afrikansk medelstor stad. Då Coen Flynn nästan uteslutande utgår från staden Mwanza i Tanzania kan det anses vara ett ensidigt exempel. Eftersom det även förekommer generell statistik över andra länder i Östafrika blir den likväl en relativt allmän och pålitlig källa för uppsatsens undersökning. Jag kommer även att relatera till Karin Ruuth-Bäckers *Bakom Maskerna. En introduktion till den moderna afrikanska litteraturen söder om Sahara* (2002) Ruuth-Bäcker var den första att betona hur mycket det går att lära om det reella afrikanska samhället genom att läsa dess skönlitteratur. Hon sammankopplar sina egna erfarenheter från det afrikanska samhället med litteraturen vilket är givande för att finna bekräftelse på att skönlitteraturen beskriver verkligheten på ett trovärdigt sätt.

Vidare kommer det att ske en närläsning av Elieshi Lemas *Parched Earth. A Love Story (Bränd Jord. En kärleksroman, 2001)*¹ och Okot p'Bitek's *Song of Lawino (Lawinos sång, 1966)*² och *Song of Ocol (Ocols sång, 1967)*³ med utgångspunkt i feministiska och postkoloniala teorier. Det finns en medvetenhet om att kvinnliga författare eventuellt skriver mer om kvinnliga arbetssysslor än vad de manliga gör. Eftersom kvinnorna har egen erfarenhet av det och på samma sätt väljer manliga författare att i högre grad skriva om sina arbetssysslor. Det som därför ska undersökas är vilken gestaltning kvinnans arbetsroll tar i de enstaka fallen då de manliga författarna faktiskt fokuserar på kvinnorna och deras

---

¹ Elieshi Lema, *Parched Earth. A Love Story*, Tanzania, 2001

² Okot p'Bitek, *Song of Lawino*, Uganda 1966

³ Okot p'Bitek, *Song of Ocol*, Uganda 1967

arbetsbörda. De partier som framförallt kommer att närläsas är de partier där dessa motiv dyker upp. Avsikten är att undersöka eventuella skillnader i gestaltning. Därmed är det en nödvändighet att det faktiskt finns något relativt matnyttigt om kvinnans arbetsroll även i romaner skrivna av manliga författare, för att det överhuvudtaget ska kunna användas i uppsatsens undersökning.

Urvalet av primärlitteraturen har fallit på Elieshi Lemas och Okot p’ Biteks romaner av olika skäl. Efter genomläsning av diverse afrikansk litteratur ansågs de nämnda romanerna fokusera på uppsatsens motiv tydligast. Det finns i dessa mycket att använda för undersökningen och jämförelsen dem emellan. Beslutet togs också att fokusera på Östafrika eftersom den använda sekundärlitteraturen främst koncentrerar sig på det området. Därmed är det mer befogat att jämföra verklighetens seder med litteraturens. Även det faktum att jag har egna erfarenheter av denna del av Afrika motiverade valet.

2.1 Disposition

Först följer en presentation av författarna till uppsatsens primärlitteratur samt en sammanfattning av deras verk, då de kan vara okända för många av uppsatsläsarna. Därefter ges några exempel på hur det kan se ut i verkligheten för de afrikanska kvinnorna. Det sker via en genomgång av bland annat Karen Coen Flynns forskning från Tanzania. Genomgången har som syfte att visa på kvinnans arbetsroll i matprocessen och därmed skapa ett underlag för diskussionen om hur denna process framställs i litteraturen. Vidare följer en genomgång av den teori som används på materialet: feminism och postkolonialism med betoning på feminismen. Där diskuteras de områden inom teorierna som kommer att tillämpas i analysen av primärlitteraturen. Därpå presenteras analyserna och jämförelserna av romanerna utifrån valda feministiska och postkoloniala perspektiv. Slutligen följer en avslutande och sammanfattande diskussion.

3. Elieshi Lema – *Parched Earth. A Love Story*

Elieshi Lema (f. 1949) är en framträdande kulturpersonlighet, poet och barnboksförfattare i sitt hemland Tanzania. Hon driver ett eget förlag och står även bakom Tanzanias Cultural Trust Fund. Lema som föddes och växte upp i en liten by har vandrat en lång livsväg. Från det fattiga, nästintill självförsörjande, afrikanska jordbrukets villkor till att, relativt sent i livet, förflytta sig in i storstadslivet med universitet och eget skrivande. Lema började med att skriva poesi för att sedan övergå till att skriva barnböcker och därefter även ge ut dem själv. I

sin egen barnboksutgivning har hon ett uttalat genusperspektiv. *Parched Earth. A Love Story* är hennes första roman och den har väckt stor uppmärksamhet.⁴ 2002 fick hon en prestigefylld utmärkelse av NOMA award committee med motiveringen ”perhaps the first feminist Tanzanian novel in english”.⁵ Lema skriver om en kvinna, Doreen, som har samma erfarenheter av hårt arbete på landsbygden som hon själv. De båda tar sedan även steget in till storstad och karriär. Det gör att hennes skildringar kring detta känns autentisk. Hennes egna erfarenheter blir således också föredömliga för uppsatsens undersökning. Då hon kan tänkas skildra vissa upplevelser direkt ur sin egen erfarenhet. Det var huvudsakligen i tron om ett feministiskt perspektiv hos Elieshi Lema som gjorde att hon blev uppsatsens representant för de kvinnliga afrikanska författarna.

3.1 Sammanfattning av *Parched Earth. A Love Story*.

Parched Earth. A Love Story utgår från en kvinna vid namn Doreen. Doreen arbetar vid romanens början som lärare. Därefter följer både tillbakablickar på och skildringar av framtida händelser i hennes liv, vilka hon själv återberättar. Tillbakablickarna skildrar hennes hårda barndom som enda dotter i en familj bestående av mor, storebror och två små bröder. Någon far har hon aldrig hört talas om. Det hon hör om andra vänners fäder lockar henne däremot inte. Deras pappor tar bara all deras mat fastän barnen är hungriga. I de återblickande delarna porträtteras hennes moder med stark påtaglighet. Moderns enorma arbetsroll i hemmet och huvudsakligen med matlagningen tar en stor plats i boken. Hon gör allt, men å andra sidan finns det ingen annan som kan hjälpa till. Ingen make, och moderns familj har sagt upp kontakten med henne sedan hon födde sin första oäkting. Doreen, som enda dotter, är den som mest hjälper till i hemmet, och som barn har hon inga förhoppningar om ett yrke i framtiden. Doreens bild av sin moders stora arbetsroll förändras och hon ser den med nya ögon när hon själv växt upp. Särskilt blir bilden klarare när hon själv föder sin egen dotter. Pappan till dottern är Martin, en av hennes stora förälskelser. Till en början kan Doreen leva som den självständiga kvinna hon är och varit, även i deras äktenskap. Det blir däremot inte lätt när Martins moder och systrar lägger sig i familjelyckan. De menar att Doreen ska sluta jobba, att hon ska uppfostra dottern och att hon ska ha maten klar när Martin kommer hem. Själv ska Martin sätta sig på en bar och umgås med sina manliga bekanta under tiden. Allt detta leder till att kärleken dem emellan bleknar. Doreen som från början varit en revolterande och

---

⁴ Elieshi Lema, *Bränd jord. En kärleksroman*, sv. Utgåva, 2005, baksidestexten.

⁵ Nordiska Afrikainstitutet, www.nai.se,

http://www.nai.uu.se/research/areas/cultural_images_in_and_of/writers/lema/

modern kvinna i ett afrikanskt samhälle går slutligen med på att dela sin make med en annan kvinna. Det blir för tråkigt att enbart sitta vid baren för Martin, och det är så han träffar en konkurrerande kvinna till Doreen. Slutligen går Doreen och Martin skilda vägar, något som också uppfattas som oerhört revolutionärt i samhället. Efterhand som tiden går umgås Doreen alltmer med en äldre man som blivit lämnad av sin hustru. En hustru som precis som Doreen ville göra uppror mot de orättvisa och traditionsbundna könsrollerna i hemmet och istället försöka förlita sig på sin tro om äkta kärlek. De två har många och långa diskussioner som breddar deras föreställningar om kvinnan och mannen än mer. På så vis är romanen en skildring av könsroller, hur Doreen ser på könsrollerna utifrån olika åldrar och på så sätt från olika perspektiv i livet.

4. Okot p'Bitek – *Song of Lawino*

Valet av representant för de manliga afrikanska författarna föll på Okot p'Bitek (1931–1982) och hans långa poem *Song of Lawino* samt uppföljaren och försvarstalet till denna, *Song of Ocol*. Okot p'Bitek är en av Östafrikas ledande författare och *Song of Lawino* är ett av de mest kända verken i afrikansk litteratur. p'Bitek är även den författare som mest influerat den afrikanska läsarpubliken till att finna sin litteratur njutbar även skriven på engelska. Att både Lemas och p'Biteks romaner är skrivna på engelska är också ett skäl till att valet föll på dem eftersom det inte blir något mellanled i någon översättning för någon av dem.

p'Bitek som är född i norra Uganda var en man med många olika fallenheter. Förutom författare var han fotbollsspelare i Ugandas landslag, producerade operor, studerade bland annat i Bristol och Oxford. Han har drivit Ugandas nationalteater och startat konstfestivaler. Fram till sin bortgång undervisade han även på olika skolor, främst på Makerere universitet i Uganda men även i Nairobi och i USA. Således var p'Bitek en mycket bildad författare.⁶

4.1 Sammanfattning av *Song of Lawino*

Ur p'Biteks poem går det att utläsa ett resultat av den koloniala tiden som påvisar en slags omvänd postkolonialism. I hans skildring är det inte det exotiska Afrika som är "det andra" istället är det västvärlden som klampar in med sina egendomliga ting och idéer. Maken i den familj som skildras, Ocol, är den som tagit på sig den vita masken och som även vill försöka

---

⁶ p'Bitek, *Song of Lawino*, baksidestexten

göra sin hustru vit. Han vill få henne att börja prata engelska, att bli modern och sluta upp med att vara den ålderdomliga bykvinna hon är. Diskursen kring ”vita masker” kommer att presenteras längre fram i uppsatsen. Det leder till att hustrun plötsligt ska använda nya redskap i hushållet som för henne är totalt obegripliga. I *Song of Lawino* får man således ta del av hennes klagan över att maken försöker ändra på hennes vanor och traditioner i hemmet. Ocol funderar inte alls på att anamma det mer västerländska tänkandet om att även maken kan hjälpa till med hushållet. Lawino proklamerar dessutom för att Ocol får ändra på vad han vill, bara han inte försöker förändra hennes vanor i köket, eller byta ut hennes modersmål mot engelskan. Ocol skaffar sig en andra flickvän, vilket är relativt vanligt i de östafrikanska samhällena och Lawino accepterar till och med att konkurrera med den andra kvinnan, som vill bli vit. Det blir en tävling och kamp mellan kvinnan som vill bevara sina svarta rötter och kvinnan som vill bli vit och försöker så gott hon kan med puder. Kampen innehåller allt från att bli klar först med måltiderna till att klara av att laga mat på en västerländsk spis istället för över öppen eld. Vinsten är Ocol som gör allt för att bli vit och modern. *Song of Lawino* är kvinnans klagosång över mannens plötsliga avsky mot Afrika, svarta och deras traditioner, medan *Song of Ocol* är Ocols försvar av sina idéer, förklaringen till att han vill göra hustrun och hemmet mer vit.

5. Kvinnans kulturella kontexter

”Det är i de flesta fall ett patriarkaliskt samhälle. Mannen är den bestämmande parten och oftast den som äger jorden, medan kvinnan är den som brukar jorden.”⁷ Så inleder Karin Ruuth-Bäcker sitt kapitel ”Familjrelationer och kvinnans situation”, som hon nämner som en av de vanligaste motivkretsarna i afrikansk skönlitteratur. Vidare beskriver Ruuth-Bäcker vilken tung arbetsbörda kvinnorna har. Förutom att sköta allt inom hushållet och att ta hand om barnen, går de också långa vägar för att hämta vatten och ved, de sköter jordbruket och ska utöver det även passa upp på sin herre och man. Mannen spenderar, enligt Ruuth-Bäcker, mycket av sin tid med att sitta och samtala med andra män och slösa bort sina pengar på barer. Kvinnan är därmed klämd mellan sitt traditionella ansvar för hushåll och barn och sin brist på kontroll över fundamentala ekonomiska tillgångar som land, arbete och pengar. Exempelvis får en nybliven änka ofta rätten att bruka jorden men hon får inte äga den, vilket leder till en instabil framtid för kvinnan eftersom odlingen är hennes viktigaste väg till självförsörjning

---

⁷ Karin Ruuth-Bäcker, *Bakom maskerna. En introduktion till den moderna afrikanska litteraturen söder om Sahara*, Göteborg 2002, s. 59

och överlevnad. Istället övergår äganderätten till mannens biologiska familj. Är det däremot en skilsmässa förlorar kvinnan även tillgången till jorden.

Under den koloniala epoken försämrades kvinnans situation betydligt. Männen tvingades då bort från byarna för att arbeta på plantager, vägbyggen etcetera. Kvinnorna lämnades således ensamma hemma och fick sköta allt arbetet med barnen, hushållet, jordbruket och försörjningen själva.⁸ Troligtvis kan det vara grundläggande för den tradition som nu råder. När männen återvände från arbetet var kvinnan van vid att göra allting själv och männen började trivas med det. Till följd av detta anser jag det vara av betydelsefullt intresse för uppsatsen att även se kolonialtiden och kolonisatörerna som en negativ påverkan på kvinnans arbetssituation, och inte utse mannens patriarkala styre över familjen som den enda orsaken. Möjligen kan både kvinnans arbetstygnd och det mansdominerade samhället ses som en biverkning av den koloniala tiden och således det sätt som samhället, det traditionsbundna, fortgår under postkolonialismen. Samhället kan givetvis ha haft sin uppdelade form långt innan kolonialismen, men den koloniala epoken kan ha bidragit till en förstärkning av den.

Karen Coen Flynn har i sin avhandling *Food, Culture and Survival in an African City* gjort en gedigen kartläggning av marknadsförsäljare och låg-, medel- och höginkomsttagare som försörjer sig som bland annat jordbrukare i staden Mwanza i Tanzania. Coen Flynn framför själv att det inte skulle vara helt rätt att säga att hennes matforskning i Mwanza var organiserad endast utifrån könsroller, men att det ändå var uppenbart att kvinnor av alla åldrar var nära associerade med alla aspekter av mat såsom att handla mat, sköta odlingar, tillaga mat, portionera ut den till familjemedlemmar samt att diska och städa upp efter måltider.⁹ Hennes konstaterande visar att det borde vara en naturgiven självklarhet att det även ska åskådliggöras i litteratur som fokuserar på kvinnors situation i allmänhet och dess arbetsroll i matprocessen i synnerhet. Det visar att det inte behöver vara en uttalad kön- och genusundersökning för att det ska fastställas att kvinnor har den största arbetsrollen i mathantering, vilken innefattar odling, inköp, tillagning och efterarbete.

För att ge en bredare bild av vilket kön som dominerar stadsjordbruken i andra länder i Afrika bidrar Coen Flynn med statistisk information som visar att det i Kenya är både män och kvinnor från alla inkomstgrupper som agerar jordbrukare men att det är de fattigaste kvinnorna som utgör majoriteten. 62 % i huvudstaden Nairobi och 56 % om en översikt görs över alla Kenyas städer. En av forskarna som Coen Flynn refererar till när det gäller Kenyas statistik är D. Freeman som hävdar att de två tredjedelar av jordbrukarna som är kvinnor är

---

⁸ Ruuth-Bäcker, s. 61 f

⁹ Karen Coen Flynn, *Food, Culture and Survival in an African City*, New York 2005, s. 67

tvingade att odla ”out of sheer necessity, the alternative being the threat of hunger, malnutrition, and even starvation”.¹⁰ Freeman menar att det inte är konstigt att kvinnorna som oftast är utbildade dominerar sektorn eftersom bättre yrken med högre avkastning redan är tagna av de utbildade männen.¹¹ Det visar på ännu en aspekt varför kvinnor får arbeta så hårt med hushållskomponenter, de har inte gått och har heller inte haft råd med någon utbildning i den grad som männen har. I barnaskaran är det alltid pojkarna som först prioriteras att få utbildning. Har föräldrarna inte råd till alla barn, blir det endast pojkarna som får gå.

Då uppsatsens fokus ligger på romaner skrivna av författare som är födda och som levt i Östafrika, det vill säga, Tanzania, Uganda, Kenya och Rwanda har statistiken och fakta över de länderna störst väsentlighet för uppsatsarbetet. Ändå kan det vara av vikt att visa att trenden är densamma även i andra länder i Afrika söder om Sahara. Exempelvis nämns Zambia i statistiken som ett land där jordbruket helt domineras av kvinnor ur alla inkomstgrupper. För de flesta av dessa är jordbruket också ett obligatoriskt arbete för överlevnad. I Zimbabwe är 60 % av matproduktionen arbetad av kvinnor. I Ghana däremot var majoriteten jordbrukare män med 69,5 % men kvinnorna var minoritet endast på grund av att de inte hade någon chans att kunna tävla mot männen för att få möjligheten till mark att bruka på.¹² Hädanefter koncentrerar Coen Flynn sig huvudsakligen på de boende i staden Mwanza och deras livssituationer, vilket medför att olika exempel och situationer som kan vara väsentliga för uppsatsens undersökning presenteras för att sedan knytas samman med exempel ur den valda skönlitteraturen.

Naturligtvis är det viktigt att ha i åtanke att det är en stor skillnad på hur jordbruken och hushållen fungerar beroende på deras ekonomi. Fattigare hushåll har inte samma tillgänglighet och resurser till att införskaffa hjälpmedel som de rika har. Utan anställda blir det i huvudsak kvinnor och barn som får arbeta. Coen Flynn fann inte nämnvärt många makar eller män som jobbade i odlingar eller skötte om mjölkningen och dylikt av djuren. Fick kvinnorna någon assistans var det från andra kvinnliga vänner, vilka inte fick någon lön för sitt arbete. De få fall där det var män som hjälpte till betydde det en utgift i form av lön till denne. En väsentlig iakttagelse är även den att de små hushållen som Flynn undersökte består av singelkvinnor, medan ingen av hennes hushåll består av singelmän.¹³

Exempelvis följer Coen Flynn medelinkomsttagaren Mama Shukuru en dag. (Det faktum att nästintill alla kvinnor har epitetet Mama före sitt namn kan troligtvis betyda

---

¹⁰ Coen Flynn, s. 130

¹¹ Coen Flynn, s. 130

¹² Coen Flynn, s.131 f

¹³ Coen Flynn, s. 146 f

att deras roll som mamma gäller över hela familjen och hela hushållet.) Det är Mama Shukuru och hennes döttrar som hjälper till att tillaga alla måltider i huset. De får även ta hand om disk och dylikt efteråt. Det tar ett par timmar för Mama Shukur att gå till marknaden varje gång och alltid går hon till fots och får i och med det bära tungt på hemfärden. Därefter är det dags att laga mat åt barn och make, hon bestämmer vad som ska tillagas. Med andra ord är det fråga om en heltidssyssla. Om hon skulle bli sjuk eller av andra skäl inte ha möjlighet att handla eller laga maten letar familjen efter mat hos grannarna. Får de inget där köper de något snacks hos någon gatuförsäljare och ibland går det även så långt att de väljer att somna hungriga.¹⁴ Just det faktum att det är ett vara eller ett inte vara när det gäller att få maten serverad, visar hur beroende hushållen och familjerna är av kvinnan. Ytterligare ett exempel på orättvisa patriarkala mönster som förekommer under måltiderna är uppdelningen av maten inom hushållen. Maten serveras först åt männen, därefter åt pojkarna i familjen och slutligen till flickorna och kvinnorna. Är det en mycket fattig familj är det vanligt att modern helt får stå över. Samma ordning gäller när det förekommer en liten mängd kött. I realiteten innebär det att mannen är den ende som får kött eftersom tillgången på kött är begränsad i fattiga familjer.¹⁵ Mannen kräver följaktligen mest mat, trots minst arbetsbörda. Tydliga exempel på detta kommer att ges vid analysen av Elieshi Lemas roman *Parched Earth. A Love Story*. I romanen går det att finna mycket av den kunskap som Coen Flynn delger av sin forskning, vilket visar hur extremt verklighetsförankrad afrikansk skönlitteratur faktiskt är. Åtminstone om författaren är av samma kön som protagonisten i boken.

Trots att männen har bättre tillgång och kontroll över alla ting av monetär karaktär, såsom material, mark, krediter, utbildning och så vidare, när kvinnorna enbart får nöja sig med användningsrättigheter så kämpar kvinnorna ändå varje dag mot dessa orättvisor, för familjens skull. Belysande är ett citat av Coen Flynn: "Yet comparable to urban African women elsewhere, they are entrepreneurs, mothers, wives, employers, divorcees, sisters, workers, daughters, friends and neighbors whose primary day-to-day concern is not necessarily to correct political inequalities inherent in Tanzanian society, but to ensure their own and their children's survival."¹⁶ Trots att de vet att de lever i en könsdiskriminerad värld så orkar de inte alltid kämpa mot dessa orättvisor. Till skillnad från männen så är kvinnans första prioritet att se till att alltid kunna föda sina barn och sig själv för överlevnad, men på

---

¹⁴ Coen Flynn, s. 72 ff

¹⁵ Coen Flynn, s. 69

¹⁶ Coen Flynn, s. 151

grund av att de behöver andra resurser för sin överlevnad är kvinnan alltid beroende av mannen.

6. Teoretiska utgångspunkter

Teorierna som kommer att tillämpas, feminism och postkolonialism är båda ideologiskt betingade teorier. Istället för att som de formalistiska, filosofiska och psykologiska teorierna, vilka i högre grad beskriver och analyserar litteraturens huvudsakliga funktion, är den viktigaste utgångspunkten för de ideologiska teorierna idéerna om hur samhället och kulturen fungerar. Teorierna blir därför i regel mer beroende av de enskilda texternas bakgrunder och motiv.¹⁷ Till undersökningen har det varit naturligt att knyta an till feministisk och postkolonial teori istället för formalistisk eller strukturalistisk teori eftersom det inte är språket eller någon bakomliggande filosofi eller psykologi som studeras. Istället är feminism och postkolonialism de ultimata teorierna för studierna kring hur det afrikanska samhället och en oerhört speciell matkultur tar sin gestaltning utifrån kön och ursprung.

6.1 Feminism

En viktig uppgift för feministisk litteraturteori är att med utgångspunkt i ett feministiskt perspektiv kommentera den mansdominerade litteraturhistorien. Det är ett sätt att utifrån feministiska positioner granska enskilda litterära verk skrivna av män för att därmed avslöja dess maskulina perspektiv på världen. Tillvägagångssättet har kommit att kallas den fallocentriska kritiken, eftersom den går ut på att avslöja och kritisera det fallocentriska eller manscentrerade perspektiv som i många meningar präglar litteraturhistorien. Kritiken har som målsättning att identifiera återkommande mönster i litteraturen såväl berättartekniskt och stilistiskt som bildspråkligt. Allt som helt enkelt uppvisar dolda attityder till kvinnlighet.¹⁸

Hur kvinnliga karaktärer representeras i manliga verk var något som redan Simone de Beauvoir studerade. Även om det senare var Kate Millett och hennes bok *Sexual Politics* som blev startpunkten för den fallocentriska kritiken kommer det vara de Beauvoirs idéer som uppsatsen fokuserar på. Milletts utgångspunkt är att relationen mellan män och kvinnor måste förstås som en djupgående maktstruktur med politiska implikationer. Det patriarkala samhället sprider föreställningar om manlig överlägsenhet på många olika sätt. Litteraturen är bara ett av många sådana ideologiska verktyg. Därför blir litteraturanalysen för

---

¹⁷ Paul Tennyson, *Litteraturteori*, Lund 2008, s. 113

¹⁸ Tennyson, s. 116

Millett en politisk handling. Hon menar att litteraturkritikern i sin läsning måste stå emot textens ideologiska antaganden och därmed också författarens auktoritet. Detta är särskilt viktigt med tanke på hur ofta en kvinnlig läsare tvingas in i ett manligt betraktelsesätt på världen. Inte bara för att författaren är manlig utan också för att protagonisten är man och för att många av texternas kvinnor blir föremål för protagonistens och författarens manliga blickar.¹⁹ I uppsatsen kommer det att visas tydligt hur en manlig författare till stor del visar upp en manlig värld och vice versa.

6.2 Feminism – med utgångspunkt i Simone de Beauvoir

För feminismen är den franska filosofen Simone de Beauvoir förmodligen den viktigaste föregångaren. Hennes bok *Le deuxième sexe (Det andra könet, 1949)* publicerades vid en tid när få kvinnor kallade sig feminister. Andra världskriget hade fört med sig en uppluckring av könsrollerna eftersom många kvinnor fick ersätta de män som blivit inkallade i industriproduktion. När det andra världskriget var slut blev det dessvärre återigen konservativa kvinnoideal som fördes fram. Nu var kvinnans uppgift att vara maka och moder. Hon skulle lämna plats åt männen i arbetslivet och istället ta hand om hemmet. Vid begynnelsen av hemmafru epoken publicerade således Simone de Beauvoir sin bok som går tvärt emot de konservativa idealen och hävdar kvinnans rätt till arbete och födelsekontroll. Även rätten till ekonomiskt, existentiellt och sexuellt oberoende proklamerades. Boken kritiserar starkt tanken om att moderskap skulle vara kvinnans främsta uppgift.²⁰ Boken kom att inspirera till politiskt engagemang till den nya kvinnorörelsens uppkomst på 1960-talet. Pionjärer som Betty Friedan, tidigare nämnda Kate Millett och Shulamith Firestone har påverkats mycket av de Beauvoir i sina egna verk.²¹

Upprinnelsen till *Det andra könet* var att de Beauvoir hade tänkt skriva en bok om sig själv och började därför fundera kring frågan vad det innebär att vara kvinna. När de Beauvoir ställer sig frågan resonerar hon bland annat enligt följande:

Vad är en kvinna? Själva formulerandet av frågan ger mig genast ett första svar. Det är signifikativt att jag ställer den. En man skulle inte komma på tanken att skriva en bok om den specifika situation som mänsklighetens hanar innehar. Om jag vill definiera mig själv är jag tvungen att först av allt tillkännage: "Jag är en kvinna" Denna sanning är den bakgrund mot vilken alla andra påståenden kommer att avteckna sig. En man börjar aldrig med att placera sig som individ av ett visst kön, att han är en man är en självklarhet.²²

---

¹⁹ Tenngart, s. 117

²⁰ Simone de Beauvoir, *Det andra könet* (1949), Stockholm 2008, s. 7

²¹ de Beauvoir, s. 8

²² de Beauvoir, s. 25

de Beauvoirs konstaterande förstärker uppfattningarna om att mannen inte kommer att ge kvinnans arbetsroll den rättvisa den förtjänar. Eftersom mannen ser sig som självklar, ser han också kvinnan och hennes roll i matprocessen som det självklara kvinnoidealet. Därför lägger mannen heller ingen större vikt på att skildra det som något exceptionellt. På samma sätt kommer vi i analyserna att få se hur den afrikanska mannen tar sin mansposition som självklar i många olika situationer. Vidare skriver de Beauvoir:

I teoretiska diskussioner med män har jag ibland blivit irriterad av att höra dom säga till mig: ”Ni tänker så för att ni är kvinna.” Men jag visste att mitt enda försvar var att säga: ”Jag tänker så för att det är sant”, och därigenom eliminera min subjektivitet. Det var inte tal om att invända: ”Ni tänker motsatsen för att ni är man” Därför att det är underförstått att detta att vara man inte är ett särdrag, en man är i sin fulla rätt i och med att han är man, det är kvinnan som är fel.²³

Det är något som står som bakgrund mot hela uppsatsens undersökning, att kvinnan enbart ska tycka och vara på ett sätt som passar in i den kvinnliga mallen, medan mannen inte har någon specifik mall att försvara, han är bara den han är. I den studerade primärlitteraturen exemplifieras detta av att den kvinnliga författaren vill lyfta fram det förtryck kvinnorna levte och lever under medan mannen inte ser det som ett förtryck utan enbart som kvinnornas skyldighet. Kvinnorna lär sig som kvinna att inte kränka manligheten eftersom mannen själv tycker att det är det enda rätta att vara. Även det konstaterar de Beauvoir när hon menar att ”mänskligheten är manlig och mannen definierar inte kvinnan som sådan, utan i förhållande till sig själv, hon uppfattas inte som en självständig varelse.”²⁴ Att kvinnan inte skulle vara en självständig varelse ser vi ett ypperligt exempel på i den manliga författarens verk *Song of Lawino*.

I *Det andra könet* förklarar de Beauvoir främst sin insikt och tes om att kvinnan inte är någonting man föds till, utan något man blir. Hon menar att människan saknar en förutbestämd funktion i världen och att det är upp till henne själv att skaffa en mening med sitt liv och att detta även gäller för kvinnor. Alla är, på ett existentiellt plan, fria att skapa sig själva. Den västerländska historien har dock infört begränsningar för denna, enligt de Beauvoir, grundläggande frihet.²⁵ Av olika skäl kunde mannen i mänsklighetens begynnelse sätta kvinnan i underordnad position. Han hävdade sig då som subjektet och den vars synpunkt var rådande. Medan kvinnan låstes fast i positionen som ”den andre” och tillika

---

²³ de Beauvoir, s. 25

²⁴ de Beauvoir, s. 26

²⁵ Tenngart, s. 114

objektet, ett objekt som blir sedd och definierad utifrån någon annan leder till att dess möjligheter även blir fastlagda av någon annan. Underordningen blev så småningom institutionaliserad och inskriven i lagar och vidareförd i seder och bruk. Det västerländska tänkandet har således fortgått i samma banor och beteckningen som det andra har blivit det negativa medan mannen är det sanna och absoluta. Mannen är normen och kvinnan är avvikelser från normen. Hennes identitet är en negativ identitet eftersom hennes viktigaste sociala och kulturella egenskaper är att hon inte är en man. Satt i positionen som "den andre" är kvinnan begränsad, inte enbart genom lagar och förordningar utan också genom andras föreställningar om vad en kvinna är och bör vara.²⁶ Andra fall där det vanligen går att påträffa "den andre" brukar involvera olika grupper av majoriteter som påtvingar olika minoriteter sina lagar, exempelvis de svarta i USA eller judarna under förintelsen. Det som är upprörande i denna diskussion är att kvinnorna inte är en minoritet. Det finns lika många kvinnor som män på jorden. I de andra fallen har det också alltid funnits ett "före" för de förtryckta. De har inte alltid varit förtryckta. Kvinnorna har däremot genom hela historien varit underordnade männen. Kvinnornas beroende av männen är inte följd av en händelse eller en utveckling, det har inte inträffat. De Beauvoir menar att kvinnors aktioner mot denna könsdiskriminering aldrig har varit något annat än en symbolisk agitation. De har endast vunnit det som männen velat avstå åt dem. Följaktligen har de inte heller tagit något, de har endast mottagit.²⁷ På samma sätt har den afrikanska kvinnan mottagit sin roll som ansvarig över hushållet. Mannen och samhället vill möjligen få det att se ut som att kvinnorna själv har tagit den rollen.

Att vägra vara "den andre" är heller inte någon lätt aktion för kvinnan att göra menar de Beauvoir: "Att vägra vara den andre, att vägra att vara mannens medbrottsling, skulle för kvinnorna innebära att avstå från alla de fördelar som alliansen med den högre kasten kan erbjuda. Mannen-herren erbjuder kvinnan-vasallen materiellt beskydd och han åtar sig att berättiga hennes existens, tillsammans med den ekonomiska risken undslipper hon den metafysiska risken i en frihet som måste uppfinna sina mål utan hjälp."²⁸ Den afrikanska kvinnan kan på samma sätt aldrig deklarerat att de har styrt över matproduktionen trots att de gör allting, eftersom de är beroende av mannens ekonomi och makt. Därför är det bara att acceptera situationen som underordnad.

De afrikanska kvinnorna är begränsade av mannens och samhällets föreställningar om hur de bör vara. Det kan vara en förklaring till att de manliga författarna

---

²⁶ de Beauvoir, s. 15ff

²⁷ de Beauvoir, s. 27f

²⁸ de Beauvoir, s. 30

inte vill lägga något eller lika mycket fokus på kvinnans arbetsroll. Istället bekräftas deras föreställning om den begränsade kvinnan eftersom de inte behandlar detta motiv. De kvinnliga författarna vill däremot föra det på tal för att korrigera föreställningarna som finns. Eftersom kvinnan framställs som det negativa tillskrivs varje bestämning av henne som en begränsning, utan ömsesidighet hos mannen.²⁹ Den kvinnliga underlägsenheten är alltså enligt de Beauvoir inte på något sätt naturgiven. Det finns ingen kvinnlig natur utan kvinnlighet är och blir vad man gör det till.³⁰

Frågan om den kvinnliga identiteten är givetvis en grundläggande fråga inom den feministiska teorin. Den har också delat upp feminister i två olika läger. Den ena riktningen, den så kallade likhetsfeminismen är den som bygger vidare på de Beauvoirs teori. Företrädarna för denna riktning är anti-essentialister och tror inte på att kvinnliga egenskaper har biologiska orsaker eller att kvinnor skulle vara födda med en viss kvinnlig essens. De anser att det i grunden inte finns någon väsentlig skillnad mellan män och kvinnor. För de Beauvoir är den kvinnliga identiteten någonting som istället påtvingas kvinnan från samhället och kulturen. Vidare tycker likhetsfeministerna att föreställningen om grundläggande skillnader mellan könen är skapad av det mansdominerade samhället. Deras mål är att föreställningarna ska avslöjas och bekämpas för att det överhuvudtaget ska kunna bli jämställt mellan könen. Särartsfeministerna, således essentialisterna, är de som istället tror att kvinnor föds med vissa egenskaper som gör att de på ett principiellt plan skiljer sig från männen. De anser att feminismen måste gå ut på att uppvärdera de kvinnliga egenskaperna på de manligas bekostnad. De menar att likhetsfeministernas ambition att göra kvinnor likadana som män bara kan leda till att kvinnor assimileras in i ett manligt samhälle.³¹

I analysen kommer tillämpningen av den feministiska teorin baseras på Simone de Beauvoirs grundläggande idéer, om att det är samhället och kulturen som påtvingar kvinnan sin kvinnliga identitet. Eftersom de afrikanska kvinnorna påverkas starkt av det mansdominerade samhället känns det som tillämpbara idéer. Det går att urskilja tydliga exempel på att kvinnan får sin typiska roll som hårt arbetande på grund av männen. Det är de som har format samhället så att kvinnan föds till ett liv i köket. Därför är det intressant att utreda om de olika könsperspektiv som mannen och kvinnan troligtvis får av sina olika erfarenheter även kommer att synas i de kvinnliga och manliga författarskapen. Om det därmed gestaltas olika perspektiv på kvinnans faktiska arbetsbörda.

---

²⁹ de Beauvoir, s. 25

³⁰ Tenngart, s.114

³¹ Tenngart, s. 115 f

Det kan förekomma en skepsis mot att använda de Beauvoirs västerländska teorier för att undersöka könsrelaterade klyftor i forna koloniserade utvecklingsländer. Teorin om det mansdominerade samhället som placerar in kvinnan i en typiskt kvinnlig roll är ofta förekommande och går att finna i alla kulturer, oavsett geografiskt läge. Därför blir det tillämpligt även på afrikansk litteratur. Det faktum att de Beauvoir skrev *Det andra könet* 1949 är något som måste tas i åtanke då det västerländska samhället naturligtvis har utvecklats sedan dess. Den grundläggande inställningen som hennes tids vetenskap företrädde, att mannen var normen och kvinnan avvikelsen, är i allra högsta grad aktuell i de afrikanska samhällena i skrivande stund. Eftersom diskussionen om könets lika rätt inte har förts så länge och med samma intensitet som i västvärlden. Det gör att de Beauvoirs teorier från 1949 fortfarande kan vara tillämpliga på Afrikas könsrelaterade orättvisor, ur en rent tidsmässig utvecklingsaspekt.

Simone de Beauvoirs deklarerar som många andra att det även finns djupgående likheter mellan kvinnornas och de svartas situation. De frigör sig idag från samma sorts paternalism. Den tidigare härskarkasten vill hålla dem på plats, det vill säga på den plats som härskarkasten bestämt.³²

6.3 Postkolonialism

Det finns många uttryck för att markera de psykologiska, sociala, kulturella och filosofiska skillnader som finns mellan kolonistatören och den koloniserade. Edward W. Said använder i sin viktiga bok *Orientalism* (1978) ofta motpolerna *Occidenten och Orienten* för att beskriva hur sanningen om det främmande landet endast innehöll kolonistatörens egna fördomar. Orienten som är motsatsen till Occidenten, det vill säga västerlandet, är båda exempel på grova generaliseringar. Homi K. Bhabha, en av de mest inflytelserika teoretikerna, använder dikotomin *koloniserande subjekt* respektive *koloniserade subjekt*. Detta för att han vill klargöra att det i verkligheten alltid handlar om relationer mellan olika subjekt och inte mellan ett subjekt och ett objekt som det annars ofta görs i den koloniala diskursen.

Ett annat uttryck som också är ofta förekommande i postkolonialistiska teorier är att som svart ikläda sig en vit mask och vice versa. Det är psykologen Frantz Fanon som myntat denna beskrivning som anses vara den mest inflytelserika beskrivningen av det koloniserade subjektets villkor. Fanon menar att en av kolonialismens psykologiska effekter är att den koloniserade kan tvingas att se sig själv som objekt utifrån kolonistatörens normativa blick,

---

³² de Beauvoir, s. 33

eftersom den koloniserade avviker från den norm som kolonistatören fastställt. Den svarte kan därmed bli ett objekt även för sig själv. Svartheten står för allting som det vita koloniserade landet inte är. Fanon anser alltså att huden avslöjar att han är icke-civiliserad, icke-intelligent etcetera. Ett sätt för den koloniserade att försöka fly undan detta grundläggande mindervärde skulle vara att skaffa en vit mask som på ett symboliskt plan står för kolonistatörens ideal för att på så sätt kämpa emot den symboliska svartheten. Hur tjockt lager av vit mask som än läggs på och hur väl man än försöker dölja sin svarthet så går den verkliga hudfärgen ändå aldrig att ändra på. På så vis lever föreställningar, värderingar och beteendemönster som är skapade av kolonialismen kvar i det postkoloniala samhället hos både förtryckarna och de förtryckta.³³

Homi K. Bhabha har fortsatt i Fanons spår men är betydligt mer optimistisk till den koloniserades möjligheter till motstånd än vad exempelvis Said är. I Suids orientalism är den yttersta målsättningen att försöka berättiga kolonistatörens handling av de koloniserade. Bhabha menar att detta inte är lätt att lyckas med, eftersom orientalismen i det fallet drar åt två håll samtidigt. Han menar att dels sprider den koloniala diskursen föreställningen om att det koloniserade är något bisarrt och exotiskt och dels vill den inlemma detta inom den västerländska ramen för att kontrollera och styra det. Bhabha anser att ”på grund av denna splittring är det koloniserade subjektet aldrig fast utan alltid i rörelse, ambivalent pendlande mellan likhet och skillnad, mellan att vara mystiskt och skrämmande och att vara förstått och kontrollerat”. Det är i det här skedet Bhabhas utformning av Fanons idé om svarta och vita masker, formas. Han menar att de koloniserade ska utnyttja den ambivalenta positionen för att skaffa makt. Han använder termen mimicry eller härmning för att beskriva denna makt. Bhabha menar att om den koloniserade ikläder sig en vit mask får den en maktposition eftersom den då kan avslöja de stereotyper som hela den koloniala diskursen bygger på. När den svarte ikläder sig den vita masken visar den att stereotyperna inte är fasta fenomen. Den vite blir då osäker eftersom en av hans grundläggande sanningar blir ruckad.³⁴ Härmningen är fruktbar på flera olika sätt, och ett ytterst tydligt exempel finner vi i *Song of Lawino*. p’Bitek som författare manipulerar många läsare med sin härmning av de vita.

6.4 Postkolonialism – med utgångspunkt i Gayatri C Spivak

Indienfödda Gayatri Chakravorty Spivaks viktigaste bidrag till den internationella teoretiska diskussionen är hennes kombination av postkolonialism och feminism. I grunden är hon en

---

³³ Tenngart, s. 136ff

³⁴ Tenngart, s. 139f

tillämpare av den amerikanska dekonstruktionen och det är även mycket fokus på strukturalismen i hennes teorier. Idag är Spivak en av de främsta feminismkritikerna och en av få som influerat på stor global skala. Hon ses mer som en politisk syster än som en otillgänglig akademiker.³⁵

Spivak menar att tredje världens kvinnor är dubbelt koloniserade. De förtrycks både etniskt och könsmässigt, av imperialistiska och patriarkala strukturer samtidigt. Kombinationen av etniskt förtryck och könsförtryck kan emellertid se olika ut. I vissa fall är det kolonistatören som angriper ett land som är någorlunda jämställt. Då inför kolonistatören ett etniskt förtryck av både männen och kvinnorna i det koloniserade området. Samtidigt införs även ett könsförtryck mot kvinnorna enligt västerländska patriarkala mönster. I andra fall förtrycker kolonistatören både män och kvinnor i områden där kvinnorna redan är förtryckta av sina landsmän enligt äldre patriarkala strukturer. Slutsatsen är i båda fallen att kvinnorna blir förtryckta i två led.³⁶

”Unlearning one’s privilege as one’s loss”, är ett av Spivaks mer kända påstående. Enligt Spivak själv har påståendet en dubbel betydelse. Vad hon i korta drag menar är att, våra privilegier, vad det än kan vara i termer av ras, klass, kön, nationalitet etcetera, eventuellt kan förhindra oss från att vinna en annan sorts ny kunskap. En kunskap som vi vanligtvis inte är rustade att förstå på grund av våra sociala positioner. Att glömma (unlearn) våra privilegier kan å ena sidan betyda; att vi bör göra vår hemläxa och jobba hårt för att vinna kunskap av de andra personer som ockuperar de områden som är mest olika vår egen privilegierade vy. Å andra sidan kan det betyda att vi bör försöka prata till de andra på ett sådant sätt att de tar oss på allvar, och viktigast av allt, så att de kan svara oss. Att göra sin hemläxa utifrån intresset för att glömma sina privilegier, markerar början på en etisk relation med den andra.³⁷ Detta påstående är applicerbart på mycket. Jag försöker glömma mina privilegier genom att leta kunskap om kvinnans situation i Afrika för att kunna förstå deras utsatthet. De afrikanska männen bör verkligen se utanför sina privilegier för att förstå kvinnans situation. I *Lawinos Song* försöker Ocol hitta de vitas kunskap för att vidga sin vy, men han lyckas bara bli vit till viss del. Han vill inte själv bli vit i bemärkelsen att hjälpa till i hushållet, som de vita männen gör i högre grad, utan han vill bara projicera de vitas privilegier på sin kvinna och göra henne vit.

---

³⁵ Donna Landry och Gerald MacLean, *The Spivak Reader*, New York, 1996, s. 2f

³⁶ Tenngart, s. 145

³⁷ Landry och MacLean, s. 4f

Ett annat av Spivaks omtalade påståenden är ”Can the Subaltern Speak? När Spivak hävdar att den subalternerna (en person som innehar underordnad ställning) ”inte kan prata” menar hon att den subalternerna som sådan inte kan bli hörd av de privilegierade i antingen första eller tredje världen. Om den subalternerna skulle vara i stånd att få sig själv hörd skulle hennes status som subaltern förändras fullständigt. Hon skulle sluta med att vara subaltern. Det är målet för den etiska relation som Spivak söker och kämpar för, att den subalternerna, den mest förtryckta och osynliga krets, ska sluta att existera.³⁸ Spivak kritiserar det faktum att det är vinnarna som skriver historia, vilket innebär att förlorarna, de förtryckta ofta saknar egen röst i historien. Detta är något som är ett stort problem för de koloniserade kvinnorna. Spivak menar att vi inte kan hitta svar på hur det verkligen är utanför den patriarkala och koloniala diskursen. Det är befängt att tro att vi kan finna en sanning utanför orden och definitionerna. Om kolonialismens motståndare ”the subaltern”, saknar egen röst i den koloniala diskursen så är ”the subaltern as female” ännu tystare eftersom diskursen prioriterar män. Det handlar inte om att kvinnan inte kan och inte har kunnat tala, bokstavligt sett, utan att hennes ord har behandlats annorlunda. De har infogats i och tolkats utifrån en diskurs som styrts av manliga intressen.³⁹ Frågan är om de förtryckta kvinnornas röst någonsin kommer att kunna höras bland kolonialhistoriens alla män? Det enda som kan göras är att kritisera diskursen, det system som gjort kvinnan stum.⁴⁰

Slutligen är frågan om vem som kan föra den koloniserade kvinnans talan viktig för Spivak. Hon ifrågasätter om västerländska feminister verkligen kan förstå hur det är att vara en koloniserad kvinna. Spivak är medveten om att detta ifrågasättande också drabbar henne själv, för även om hon har sitt ursprung i Indien, är hon utbildad i USA. Dessutom är hon en anhängare av den franska feminismen, vilket möjligen inte alltid är det bäst tillämpbara när det ska resoneras kring tredje världens kvinnor.⁴¹ Då det är en teori som utformats i anslutning till helt andra villkor. I grunden för Spivaks ifrågasättande ligger en mycket angelägen fråga för all postkolonialistisk teori – kan kunskapssystem appliceras generellt över hela världen? Detsamma uppmärksammades tidigare i uppsatsen angående användningen av Simone de Beauvoir i undersökningen av afrikanska kvinnors situation. Det är definitivt befogat att ifrågasätta om alla västerländska kunskapssystem är tillämpbara på något annat än just västerländska förhållanden, eftersom kunskapen grundar sig på deras egna

---

³⁸ Landry och Maclean, s. 5f

³⁹ Gayatri Chakravorty Spivak ”Can the Subaltern Speak?” i, *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory. A Reader*. Red. Patrick Williams och Laura Chrisman, England 1994, s. 90 ff

⁴⁰ Tenngart, s. 146

⁴¹ Landry och Maclean, s. 59 ff

förhållanden. Spivaks svar på frågan är ”att relationen mellan den västerländskt förankrade postkolonialistiska teoretikern och det hon undersöker måste vara interaktiv. Det räcker inte att den västerländska feministen frågar sig vad hon kan göra för kvinnliga koloniserade subjekt. Hon måste också fråga sig vad de kan göra för henne.”⁴² Görs inte detta finns det risk att feministen behandlar dem som objekt istället för subjekt. Följaktligen ”måste den västerländska feministen lära sig att tala till de koloniserade kvinnorna och inte för dem. Hon får inte känna att hennes genus berättigar henne att tala för tredje världens kvinnor. Hon måste lära sig att inte känna sig privilegierad som kvinna, och hon måste lära sig att inte enbart betrakta de koloniserade kvinnorna som offer.”⁴³

Inom all postkolonial teori måste vi alltid vara medvetna om våra ena positioner och de begränsningar vi har i dessa positioner. Vi måste veta varifrån vi talar och påstår någonting om världen.

7. Analys av *Parched Earth. A Love Story*.

Kvinnans hårda arbetssituation från ung flicka till självständig kvinna berättas i *Parched Earth* på ett högst innerligt och trovärdigt vis. Skildringen av det hårda arbetet belyses redan efter några sidor. Här visas också hur Doreens bror, Godbless har stora drömmar om ett bra yrke med mycket pengar, redan som liten. Doreen själv har ingen riktig dröm utan tänker följande:

I did not have a dream. I could not fashion one from my mind and build it up and act it out like Godbless did. My mind had not started telling itself stories yet, had not started weaving dreams like one knits a nicely patterned sweater from wool. All I could imagine was cooking, washing and taking care of my brothers. That did not seem quite like a dream. At least, if could *be* a dream, it could not match the flamboyancy of being a minister. Cooking and washing did not give me the certainty and elation that Godbless got from his dream, so I dream in his dream instead.⁴⁴

Det visar hur de Beauvoirs tes om att ingen har en förutbestämd funktion är svår att applicera i Östafrika. Redan i tidig ålder har det patriarkala samhället format en liten flickas tankar om framtiden. Att det inte finns några drömmar. Det enda de kan drömma om är den förväntade roll de har, och som de levt med så länge de kan minnas. Det åskådliggör tydligt att kvinnan faktiskt i många fall föds till att bli kvinna, till att utföra en kvinnas sysslor. De är inte fria till

---

⁴² Tenngart, s. 145

⁴³ Tenngart, s. 145

⁴⁴ Lema, s. 8, samtliga sidhänvisningar i detta kapitel kommer hädanefter att beröra Lemas bok, därför kommer sidorna fortsättningsvis hänvisas i den löpande texten.

att själva skapa sitt liv, även om de Beauvoir har rätt när hon menar att det borde vara så. Det är det mansdominerade samhället som från början satt upp kvinnans levnadsregler i detta Östafrikanska samhälle. Doreen har inte förmågan att drömma om något annat efter att hela sitt liv betraktar sin mammas hårda arbete. Det har bidragit till hennes föreställning om den verklighet hon får finna sig i som vuxen. Fortsättningen på Doreens tanke, "When he acted as minister, I wanted to be someone going along *with* the minister. I would try to do things that would include me in the aura, but often that part was mute." (s.8) Visar det bisarra i att när de väl vågar drömma så blir det om en biroll, en tyst roll bredvid en man som sköter pratet. Såsom Spivak menar, när kvinnan inte talar beror det inte av brist på förmåga utan på att männen dominerar samhället. Rollen som subaltern präglar till och med hennes dramtidsdrömmar.

Doreens tankesätt påvisar också hur kvinnan varit underordnad sedan begynnelsen. Att hon alltid setts som "den andre" med en negativ identitet och som ett objekt med begränsade möjligheter. Bestämningen som hushållsskötare, vilket det patriarkala samhället har gett kvinnan, blir en begränsning utan ömsesidighet hos mannen. Mannen sätter sig själv före i alla situationer utan att reflektera över det. Fler män får en utbildning än vad kvinnor får, eftersom de är begränsade av sitt arbete i hemmet. På samma vis sätter mannen sig som självklart överhuvud när det gäller mängden mat varje familjemedlem ska få. Doreen växer upp utan en far men märker att bröderna får mat före henne och att modern även ofta hoppar över måltiden, trots att det är modern och Doreen som arbetat ihop hela måltiden och gjort allt från grunden precis som Coen Flynns forskning visar. Matuppdelningen blir beskrivet i följande citat: "Apportioning food was my mother's sacred duty, [...] So Godbless got the most pieces of meat, larger amounts of sour milk and the largest portion of stew. And of all children, I got the least. Of all of us, mother got the smallest portion, always making sure that there was some food left in the pot." (s.83f) Exempel på hur det ser ut när en familj även består av en far får Doreen av en väninna i skolan, när vännen plötsligt utbrister "[s]ometimes I hate home [---] It's my father. He demands all the meat in the food and only gives some to my brothers and never to us girls. Mother does every thing he says. It is not really the food as such, but, I just *hate* it." (s.84) Det visar att Lema trots allt lever i en delvis modern tid, hon visar att flickorna börjar komma till insikt med de orättvisa könsrollerna. Inte bara det faktum att pappan får mest mat utan även det att mamman bara sitter tyst och tar emot, uppmärksammas. Det är bara ett av alla exempel där Lema skildrar samma verklighet som vi finner i Coen Flynns forskning. I sin kvinnliga position har Lema också förmågan att

visa oss den kvinnliga verkligheten. Mycket av det arbete som Doreen och hennes mamma utför vareviga dag beskrivs detaljrikt på många sidor, det är inget som går att ta miste på.

Doreen lever sedermera ensam och arbetar som lärare, försörjer sig själv med andra ord. Hon arbetar hårt och får mycket beröm, äntligen efter 25 års hårt arbete (s.25) När hon träffar Martin på en konferens blir hon blixtförälskad och han verkar vara en bra man. Hon börjar tänka på vad som tidigare gått henne förbi i livet, på grund av att hon varit upptagen med all mat- och hushållsarbete. "I lived all my childhood and youth looking for magic, wanting it, craving it. Did these moments come and pass me by? Did the preoccupation, of Mother and I, to feeding bodies, deny me, as a girl child, the privilege to feel things of beauty around our life?" (s.24) Den tunga arbetsbördan kan följaktligen prägla hela livet på olika begränsande sätt. Doreen och Martin gifter sig relativt snabbt i hemlighet och köper ett hus. Då inträder plötsligt Martins familj och det äktenskap som såg ut att bli fint och någorlunda jämställt blir istället en återupprepning av hennes tidigare upplevelser av könsdiskriminering. Martins mamma börjar plädera om kvinnans roll i hemmet. "Her son had secured a kitchen for himself, she said. A home is the hearth, the place where the woman makes fire and cooks herself into the husband's heart. Don't people say the road to a man's heart is through the stomach?" (s.72) I detta fall är det till och med en kvinna som agerar språkrör för det som vanligtvis är männens värderingar. Det är ett tydligt exempel på att levnadsreglerna som satts upp för kvinnorna av samhället sitter kvar i ryggmärgen för de äldre kvinnorna. Det är även i uttalanden om den äldre kvinnans roll västerländska teoretiker måste vara försiktiga. Precis som Spivak menar kan vi som västerlänningar inte föra hennes talan, vi har inte växt upp och tvingats leva med den kvinnans erfarenheter. Det är väsentligt att Lema visar upp den äldre kvinnan som kontrast till Doreen, vilken agerar rollen som den modernare och mer självständiga kvinnan. På så vis blir det en objektivare verklighet vi får ta del av, vilket tydliggör att vi inte kan säga till om så mycket när det gäller de koloniserade kvinnorna eftersom vi västerlänningar sitter i en helt annan position.

Det blir en kulturkrock för Doreen som levt många år ensam och försörjt sig själv att nu tvingas till att ställa sig i köket som en husmor. "Before I had time to look and see where Martin had gone, I was grazed into my place in the kitchen while the man of the house was run from the home to bars and those other places where real men go to talk [...] I started looking after the home, had to make sure that all the people ate and house was clean and the guests were made happy.---]They called me *Mama Patrick*." (s.72) För den ofrivilliga förändringen, att som singelkvinna bli hela familjens *Mama*, ifrågasätter Doreen givetvis de sociala normer som är anledningen till förändringen "[d]id the magic in our life go, threatened

into hiding by social norms which defined our place in the web and in which we put more trust than in our hearts?” (s.72) Ska samhällets traditioner styra mer än den äkta kärleken? Som tidigare nämnts i uppsatsen sätter sig mannen på barer och hänger, trots att Martin inte var en sådan man från början går han lätt med på det när hans mor befäller honom. Som om han innerst inne vet att det är mannens roll och att det bara är att följa den. På samma sätt lyder Martin sin systers råd, som hon ger till Doreen: ”Men live in the world of men and come in the world of woman and the home to sleep and make children”. (s.145) Det är alltså endast barnproduktionen som är mannens ansvar i ett hushåll, kvinnan ska göra allt.

När Doreen pratar med en manlig lärarkollega om misären som hon råkat ut för och om hennes egen och Martins förändring, skildras en manlig syn på traditionerna. ”You know, when a man is married, everything becomes available easily: respect, food, sex, clean clothes and a well-kept house. Even our relatives, mother, sisters and even cousins are cared for without the man lifting a finger. Finally the situation settles into a permanence that is normal, predictable and good.” (s.159) En man anser det vara det normala tillståndet och som de uppenbarligen alltid strävar efter. Som Spivak säger kan vi inte göra kvinnans röst hörd i dylika sammanhang, det enda vi kan göra är att kritisera den manliga diskursen som gjort kvinnan stum, som gjort att även kvinnor tycker att det är ett normalt tillstånd, väl värt att eftersträva. Slutligen när Doreen och Martin går skilda vägar möter Doreen Joseph, en äldre man vars syn på kvinnor förändrats sedan hans fru lämnat honom. Han strävar efter ett mer jämställt hushållsarbete. Såsom Doreen gestaltar den kvinnliga avvikelserna, den som inte är det normativa och som visar att en utveckling råder, tror jag att Lema med Joseph vill visa att det finns en utveckling även bland män. Det är också ett sätt för Lema att visa att hon går utanför sin privilegierade vy, hon går utanför sin egen referensram och försöker beskriva både män och kvinnor som har andra erfarenheter och värderingar än henne själv. Det bevisas även i Lemas svenska utgåva där hon i tacktalet tackar sin son, ”som frågade när han var alldeles för ung för att förstå: Hur kommer det sig att kvinnor utför allt arbete?”⁴⁵

8. Analys av *Song of Lawino* och *Song of Ocol*

Matmotiven i *Song of Lawino* är inte särskilt deskriptiva, men den bygger på det afrikanska traditionssamhället och i den är matarbetet betydelsefullt, vilket således bör gestaltas. Ocol ikläder sig en vit mask, helt i Fanon och Bhabhas anda, för att delvis manipulera

---

⁴⁵ Lema, Sv. utgåva, s. 321

västerländska läsare och göra dem osäkra. Det är inget som konkret går att utläsa i *Song of Lawino* men i *Song of Ocol* blir det tydligare, vilket återkommer avslutningsvis i analysen.

I *Song of Lawino* behandlas huvudkaraktären Lawino som om hon vore ett ting och inte en mänsklig individ, av sin make, Ocol. Det märks tydligast eftersom Ocol tvingar på henne alla förändringar som krävs för att bli vit, men han själv behöver inte uppoffra särskilt mycket. Den förändring han själv gör är att plötsligt börja avsky Afrika som kontinent, det svarta folket och dess traditioner och speciellt de fattigare familjerna. Han börjar förakta sin egen hustru Lawino och tycker att hon är korkad eftersom att hon har en utbildning, som om den afrikanska kvinnan själv har valet om utbildning i sina händer?⁴⁶ Ocol klagar över att Lawino bara är en bykvinna av den ålderdomliga typen som vill bevara uråldriga traditioner. Nu när han tagit på sig den vita masken är han modern och blir därför även kär i en annan kvinna som liksom honom kan engelska, vilket han tycker är det enda rätta. Den andra kvinnan bemödar sig med att se ut som en vit genom att pudra sig, vilket inte blir så bra på en svart människa. (s.36f) Det blir en konkret symbol på den vita masken, men även ett exempel på att även när mannen vill bli västerländsk agerar han det dominerade könet. Det visar att de Beauvoirs västerländska teorier går att tillämpa även här. Den nya kvinnan svälter sig eftersom hon är rädd för att bli fet då hon själv förutspår att: "a beautiful woman must be slim like a white woman" (s.40). Våra sämre ideal vill efterliknas. Likadant sprider sig det västerländska storhetsvansinnet när Ocol menar att han är för fin för att vara Lawinos make. (s.40) Lawino klagar dock inte över att Ocol har en annan kvinna utöver henne, polygami är något som det patriarkala samhället lär kvinnor att leva med. Tävlingen mellan de två kvinnorna för att vinna Ocols kärlek sker passande nog vid kokplatsen. Den som är klar med maten först vinner honom. Än en gång går det att styrka de Beauvoirs tes om att det är mannen som styr kvinnan till att bli kvinna genom att bestämma hennes sysslor. Lawino försöker medla med Ocol genom att säga "I do not understand the ways of foreigners but I do not despise their customs. Why should you despise yours?" (s.41) Det ger inget resultat och Ocol fortsätter härma de vita männens sätt (s.49) genom samma sätt som Bhabha menar att man kan vinna maktpositionen. Ocol tröttnar mer och mer på Lawino som inte anpassar sig, vilket gestaltas i citatet "My husband says he rejects me because I do not appreciate white men's foods, and that I do not know how to hold the spoon and the fork. He is angry with me because I do not know how to cook as white women do and i refuse to eat chicken and to drink raw eggs as white women do". (s.56) Ocol menar att om Lawino bara hade gått i skolan

---

⁴⁶ p'Bitek, s. 34, samtliga sidhänvisningar i detta kapitel kommer hädanefter att beröra p'Biteks båda poem då de är sammansatta i en volym, därför kommer sidorna fortsättningsvis hänvisas i den löpande texten.

skulle hon veta hur hon skulle använda en västerländsk spis. Lawino hånar bland annat de vitas burkmat och menar att deras mat nog kan lagas på deras hederliga spis och det blir en riktig matkulturkrock när Lawino inser att hon måste använda kastruller på de vitas spis eftersom den är platt. (s.57ff) Här kan det märkas att trots att det är en kvinnas sång är det en manlig författare som styr. Hade det varit en kvinnlig författare hade hon kanske lagt mer vikt vid att skildra allt de gör i matlagningen, hur mycket de arbetar istället för vikten av att ha en lätt spis. Vi får det bevisat i Lemas skildring. Det bevisar att mannen inte kan leva sig in i kvinnans liv och känna av och gestalta den arbetsbörda de har eftersom de förmodligen aldrig lägger krut på att verkligen iaktta alla deras arbetsuppgifter. Mannen går inte utanför sin privilegierade vy, vill inte lära sig kvinnans kunskaper. De berömmar aldrig och uppskattar aldrig kvinnans hårda arbete. Det borde gestaltas mer detaljer om kvinnans traditionsbundna arbetsroll eftersom hela boken annars bygger på hur en man som fått på sig en vit mask vill ta bort alla svarta traditioner och ta in nya vita moderna.

När det i enstaka fall förekommer skildringar över kvinnornas hårda arbete ser det ut såhär: "Wet Season means hard work in the fields, sowing, weeding, harvesting. It means waking up before dawn, it means mud and thick dew. Herdboys dislike it. Lazy people hate it." (s.71) Istället för att verkligen nämna att kvinnorna gör det ändå, varje dag, utan att klaga nämns istället att herdepojarna inte gillar det och att lata människor hatar det. Männerna och de lata kommer i fokus istället för att lyfta upp kvinnorna som gör arbetet trots ogillande. Kvinnorna kan inte få något beröm för det skulle vara detsamma som att trycka ner männen som inte orkar göra något. Som manlig författare kan inte p'Bitek skildra kvinnans arbete lika genuint som Lema kan, fokus läggs ändå på mannen, eftersom det är den verklighet han som man kan. Han försöker verkligen inte uppvärdera det kvinnliga matarbetet som jag hade en förhoppning om. Männerna visar heller ingen respekt för kvinnans arbete: "He is up before dawn: You think he is going to hoe the new cotton field or to sow the millet or to harvest the simsim all day long he is away, he does not eat at home as if I do not cook!" De andra källorna har uttalat sig om att mannen sitter i baren hela dagarna, här nämns inte det.

Såsom kvinnor styrs av det mansdominerade samhället styrs nu Ocol av de vitas idéer. (s.113) Det blir ett tydligt exempel på hur feminismen och postkolonialismen integrerar. Mannen blir plötsligt underordnad och styrd av något, det som han själv vanligtvis är van vid att göra. Lawino tolkar det förfärat: "Like a woman trying to please her husband! My husband has become a woman!" (s.116) Att vara kvinna är automatiskt någon som är underordnad något. Än en gång får vi ett exempel på hur en kvinna är fullt medveten om att hon själv är en underordnad person men ändå inte försöker göra något åt det. Åtminstone vet hon att hon inte

kan göra något åt det. Möjligen blir hon också bestört av att se Ocol underordnad eftersom hans normala roll är att vara den överordnade. Lawino föraktar sitt eget kön genom att utbrista: "Ask them to restore your manhood! For I am sick of sharing a bed with a woman!" (s.119) Antagligen är det plågsamt att i sin make se samma roll som hon själv innehar. Hon vet att han inte behöver vara underordnad men att hon själv är tvingad av samhället.

Song of Ocol är endast ett 30 sidors försvarstal till *Song of Lawino* och det är i den vi inser att p'Bitek skrivit sina två poem i protest mot västvärlden och hur den koloniala behandlingen påverkat hans land och folk. Han vill ifrågasätta varför de ska bevara traditionerna när de likväl blir diskriminerade av en fördomsfull värld. Varför ska de försöka bevara traditioner av svält och sjukdomar? (s.126f) Här kan vi se ett exempel på att han vill gå utanför sin privilegierade vy för ett slag. När Ocol slutligen räknar upp alla sysslor som kvinnor i Afrika utför och avslutar med "Woman of Africa what are you not?" inser man som läsare att hela hans poem går ut på att visa västvärldens egna uppfattningar om Afrika, genom att han själv tar rollen som vit. Sedan säger han också det tabulagda, att för männen är kvinnorna bara föremål, en möbel, allt annat än en fru. Okot säger med det att männen inte värdesätter allt arbete kvinnorna gör, därför får det heller inte så mycket plats i en manlig författares skildring, eftersom han skildrar sin och alla mäns värld.

9. Slutdiskussion

Jag slogs direkt av de långa och detaljrika skildringarna av uppsatsens matmotiv som präglade Elieshi Lemas *Parched Earth. A Love Story* från början till slut. Inför uppsatsarbetet hade jag inställningen att det skulle vara svårt att finna primärlitteratur som lade mycket fokus på kvinnans matarbete. Om inte granskningen hade varit på just detta matmotiv skulle jag aldrig valt att säga att den handlade om kvinnans arbetsroll i matprocessen. Jag skulle snarare beskriva den som ett kvinnoporträtt på olika kvinnor i en familjs historia. Det säger väldigt mycket om hur givet det är att lägga stort utrymme på att skildra kvinnans arbetsroll i matprocessen. Det är en oerhört stor del av kvinnans liv, som så ofta kommer i skymundan. Eftersom det är erkänt att det går att lära mycket om Afrika och dess liv och traditioner genom skönlitteraturen skildrar alltså Lema kvinnan som det sig bör. Att matrollen får ta så stor plats av ett kvinnoporträtt bevisar att Lema vill visa styrkan hos en kvinna. Visa vad kvinnan är och vad som ofta präglar hennes liv. *Song of Lawino* av p'Bitek skildrar däremot inte kvinnans arbetsroll med samma rättvisa. På de ställen där jag förväntade mig fokus på kvinnans arbete koncentrerades det istället på mannens, i sammanhanget, mindre roll. Därmed skulle jag vilja

hävda att trots olika resultat av fokus på den kvinnliga arbetsbördan i matprocessen gestaltar ändå de båda författarna en verklighetsförankrad bild av sina uppfattningar av Afrika. I och med att mannen och kvinnan visar sina respektive verkligheter går det inte att säga att afrikansk skönlitteratur alltid skildrar den objektiva och riktiga verkligheten. Snarare att varje kön visar upp sin subjektiva verklighet, vilket måste tas i åtanke vid läsning av litteraturen. Jag anser ändå att de skildrar den ärliga bild av Afrika som den är erkänd för att göra, bara det att det blir könsbestämmande verkligheter. Skillnaden är att det är en utveckling i sig att en kvinna som Lema, höjer den tysta kvinnans röst, genom att naket och öppet skildra hur tung kvinnans arbetsbörda varit genom alla tider och fortfarande till mångt och mycket är. Hon lyfter fram kvinnan och hennes arbete, som aldrig tidigare uppmärksammats, genom att föra hennes talan och uppgradera hennes kön till något lika självklart som mannens alltid varit. Nästa utveckling bör vara att även mannen kan skildra båda könen på ett jämställt vis.

Det finns många saker som måste tas hänsyn till vid jämförelse av två så pass olika romaner. *Song of Lawino* och *Song of Ocol* är skrivna 1966 respektive 1967 medan *Parched Earth. A Love Story* är skriven 2001 vilket gör att det skett en viss utveckling av det patriarkala samhället. Dock verkar det inte vara någon större utveckling med tanke på att Coen Flynns forskning är skriven i samma veva som Lemas, vilket visar att kvinnans arbetsroll inte har förändrats särskilt mycket. Alltså är det fortfarande en bit att gå för att kunna suddas ut de orättvisa könsrollerna. Trots att mitt huvudmål var att se om olika kön beskrev kvinnans arbetsroll lika rättvist valde jag två relativt olika texter. P'Biteks poem hade mycket större fokus på det postkoloniala och var i högre grad en berättelse om occidenten kontra orienten för att välja Saids uttryck, Syftet med det var att kunna integrera feminismen och postkolonialismen som på många sätt har lika studieområden. Det handlar, som både de Beauvoir och Spivak menar, om att bli tvingad till en plats och ställning av någon annan, att inte själv bestämma sina utsikter och att alltid vara underordnad någon annan. Genom att lyfta fram Spivak ville jag även visa på att de koloniserade kvinnorna dessutom blir dubbelt koloniserade, vilket faktiskt också framgick ur *Song of Lawino* där Lawino blir förtryckt av Ocol som make samt ytterligare förtryckt när han ska agera vit och västerländsk.

Förutom att uppvärdera den kvinnliga matkulturen som enligt mig blir nedvärderad av det patriarkala traditionssamhället har jag genom uppsatsen gång haft en förhoppning om att kunna uppvärdera den afrikanska litteraturen som sådan. Trots att mitt ämne inte varit något särskilt uppmuntrande, men dock väsentligt, att lära sig mer om, finns det mycket att hämta ur den afrikanska litteraturens flora. Något som är så mycket mer än det som visas i media.

10. Käll- och litteraturförteckning

Tryckt material:

de Beauvoir, Simone, *Det andra könet (Le deuxième sexe)*, 1949), Stockholm 2008

p'Bitek, Okot, *Song of Lawino*, Uganda 1966

p'Bitek, Okot, *Song of Ocol*, Uganda 1967

Coen Flynn, Karen, *Food, Culture and Survival in an African City*, New York 2005

Landry Donna, MacLean, Gerald, *The Spivak Reader*, New York 1996

Lema, Elieshi, *Parched Earth: A Love Story*, Tanzania 2001

Ruuth-Bäcker, Karin, *Bakom maskerna. En introduktion till den moderna afrikanska litteraturen söder om Sahara*, Göteborg 2002

Spivak, Gayatri Chakravorty, "Can the Subaltern Speak?" i *Colonial Discourse and Post-Colonial Theory. A Reader*. Red. Williams, Patrick och Chrisman, Laura, England 1994

Tenngart, Paul, *Litteraturteori*, Lund 2008

Otryckt material:

Nordiska Afrikainstitutet, www.nai.se